

FODOK

NR 30 • 2024

FODOKFORUM UIT? Geef hem door!

HÉT BLAD VOOR IEDEREEN RONDOM DOVE KINDEREN EN JONGEREN - MET OF ZONDER CI

met
FODOK-
JAARVERSLAG
2023

ACHTERGRONDEN • NIEUWS • INTERVIEWS

INHOUD

- 3 ONTWIKKELINGEN BINNEN HET CLUSTER-2-ONDERWIJS BAREN ZORGEN
- 6 VERHALENFESTIVAL 2024
Superhelden op een superdag
- 10 FODOKDAG 2024
- 10 Een zonnige, informatieve en gezellige dag in Haren
- 12 Oudergesprek: Hoe doen jullie dat?
- 14 INFOAVONDEN
- 14 Familie in Gebaren
- 16 PsyWel Jong, een programma voor psychisch welzijn van dove en slechthorende jongeren
- 18 De toekomst en visie van de FODOK
- 20 Gebarentaalkunst is fascinerend
- 22 Gastcolumn: Sandra Boertien
Inclusie en toegankelijkheid
- 23 FODOK-AGENDA & Uitgelicht
- 24 INFODOK&NIEUWS
- 26 FODOK-Jaarverslag 2023
- 28 INFOFOCUS

VAN DE VOORZITTER

Beste lezer,

Voor je ligt een nieuwe editie van ons lijfblad, FODOKFORUM. Wij als mensen houden ervan om elkaar verhalen te vertellen. Met verhalen vertalen we emotie, delen we fantasie en informatie, delen we onze werkelijkheid, onze ervaringen met de luisteraar. Robert McKee vertolkt het op een erg mooie wijze met de volgende uitspraak: "Verhalen vertellen is vandaag de dag de krachtigste manier om ideeën in de wereld te brengen". Op 8 juni heeft de FODOK in Amersfoort samen met diverse partners opnieuw het Verhalenfestival georganiseerd. De opkomst was geweldig, de sfeer was gezellig. De kinderen beleefden veel plezier. In deze editie een fotoverslag van dit mooie evenement!

In deze uitgave ook aandacht voor het thema inclusief onderwijs. We praten je bij over de stand van zaken en de verwachte ontwikkelingen en strategie van de diverse scholen binnen het Cluster-2-onderwijs.

Verder doen we verslag van de online infoavonden die we hebben gehouden en hebben we tips voor diverse activiteiten van de FODOK in de komende maanden. Genoeg te lezen en te bekijken dus! Veel leesplezier gewenst!

Jan Niemeijer

COLOFON **fodok**

FODOKFORUM is het halfjaarlijkse leden- en donateursmagazine van de **Federatie van Ouders van Dove Kinderen - met of zonder CI**

Redactieadres

FODOK
Postbus 418, 2000 AK Haarlem
o.v.v. FODOKFORUM
088 505 4326 of
info@fodok.nl

IBAN: NL05 ABNA 0429 4748 57

Nummer 30

Redactie Kasia Hadley, Karla van der Hoek, Femke Hoven-Boeren, Henk Prevaes, Map van der Wilden.

Vormgeving en opmaak:

Helga Wening van Raan
(Studio Hooghalen).

Tekstbijdragen en fotografie

Wij bedanken iedereen die mee-geschreven heeft en/of foto's beschikbaar heeft gesteld voor dit nummer.

© Wie informatie uit FODOKFORUM verspreidt, moet de FODOK als bron vermelden.

Druk Veldhuis Media

FODOKFORUM nr 31 verschijnt in december 2024. Daarnaast verschijnt maandelijks een digitale update in de vorm van een nieuwsbrief.

Inhoud, redactioneel en colofon

De FODOK in gesprek met ministeries

ONTWIKKELINGEN BINNEN HET CLUSTER-2-ONDERWIJS BAREN ZORGEN

Scholenkoepel Auris (Cluster 2) heeft begin dit jaar besloten haar onderwijs aan VSO-leerlingen TOS en Doof/Slechthorend in de komende twee jaar af te bouwen. Dit voorgenomen besluit roept bij ouders en ook bij de FODOK veel vragen op. Auris baseert dit besluit op de implementatie van de inclusieve onderwijsstrategie. In dit artikel praten we je bij over de stand van zaken en de ontwikkelingen.

De route naar inclusief onderwijs

Wat wordt eigenlijk bedoeld met Inclusief Onderwijs? Inclusief onderwijs gaat over jongeren met én zonder een extra ondersteuningsbehoefte. Ze gaan samen naar school en volgen zoveel mogelijk samen onderwijs. Iedereen hoort erbij.

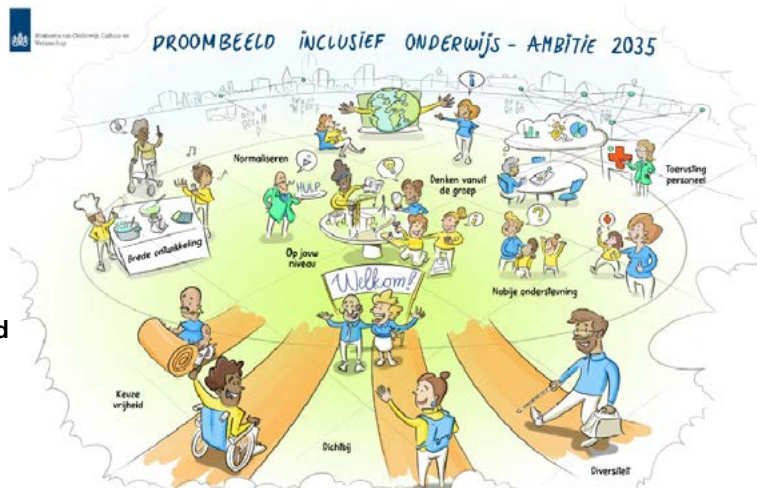
Om tot goed inclusief onderwijs te komen, is er een gezamenlijke pedagogische basis nodig met intensieve samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs en tussen onderwijs en zorg. De expertise is dicht bij het kind en in de school beschikbaar. Daarbij wordt een context- en groepsgerichte benadering toegepast, zodat meer jongeren van de beschikbare ondersteuning profiteren. De drie kerntaken kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming van de leerling blijven centraal staan, zodat de leerling zijn of haar plek binnen de samenleving vindt.

“Dit besluit heeft een onvoorstelbaar groot publiek getroffen.”

Bron: Pixabay

© Ontwikkelingen binnen het Cluster-2-onderwijs baren zorgen

Ieder kind heeft het recht om zich volledig te kunnen ontwikkelen en ontplooiën op het gebied van mentale en fysieke mogelijkheden, persoonlijkheid, talenten en creativiteit en te worden voorbereid voor een volwaardige en gelijkwaardige deelname aan de samenleving. Dat begint in het onderwijs. Daarom is het belangrijk dat jongeren samen opgroeien, samen leren en met respect en tolerantie met elkaar omgaan. Om zo te ervaren dat iedereen anders is en anders denkt. Zo leert ook elk individu andere vaardigheden door het leren van en met elkaar.

Daarnaast draagt elkaar vaker op school ontmoeten bij aan de burgerschapsontwikkeling van jongeren. Inclusief onderwijs draagt bij aan gelijkwaardige behandeling en gelijkwaardige deelname aan de samenleving. De gedachte is dat als kinderen in een sterkere en inclusievere pedagogische basis opgroeien, vragen en problemen eerder aan het licht komen en sneller in het gewone leven en de normale context van buurt en school kunnen worden opgepakt.

Dit betekent dat ook voor kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte eerst gekeken wordt of en hoe de context op school kan worden versterkt. Wanneer extra ondersteuning of zorg nodig is,

is het uitgangspunt dat dit zoveel mogelijk collectief en groepsgericht op school wordt geleverd zodat meer kinderen baat kunnen hebben bij deze inzet.

Volgens deze meer groeps- en contextgerichte theorie start inclusief onderwijs namelijk bij de context van het onderwijs als geheel en niet bij het individu. Als je de individuele ondersteuningsbehoefte centraal stelt en zorgstructuren inricht die vertrekken vanuit het individu, versterk je medicalisering, zo is de gedachte. Hulp is dan gericht op het individu, omdat deze 'afwijkt' van het normaal en daarom een ondersteuningsbehoefte heeft. De context, van het onderwijs in dit geval, wordt als onveranderbaar beschouwd. Voor inclusief onderwijs is het belangrijk om juist bij die context te starten. Uitgangspunt vanuit deze theorie is: wat kunnen we in de context veranderen zodat ondersteuningsbehoeften niet meer aan het individu toegeschreven hoeven te worden? Daarbij geldt ook dat leren omgaan met situaties die niet volledig zijn afgestemd op het individu, ook een belangrijk onderdeel is van onderwijs.

Binnen de route naar inclusief onderwijs wordt gekeken naar wat de groep nodig heeft om zich optimaal te kunnen ontwikkelen, en of en hoe de school de ruimte kan geven de onderwijscontext daarop aan te passen. Uiteraard zonder de ondersteuningsbehoefte van het individuele kind uit het oog te verliezen. Het is geen of-of-keuze.

De basis van inclusief onderwijs is een groepsgerichte benadering waarbij er ruimte blijft bestaan voor het bieden van maatwerk, om er zo voor te zorgen dat iedere leerling zich op zijn niveau zo goed mogelijk kan ontwikkelen. Daarom werken de ministeries van OCW en VWS samen aan voorstellen om de zorg in onderwijstijd beter te organiseren en is er experimenteeruimte voor de samenwerking tussen onderwijs en zorg middels het Experimenteerbesluit onderwijszorgarrangementen. En hebben verschillende

partijen uit het veld in september 2022 aangegeven hoe ze door middel van krachtige samenwerking de pedagogische basis willen versterken. De kern daarbij is anders samenwerken door anders organiseren en anders opleiden.

Wat is de status nu?

De FODOK is naar aanleiding van de ontwikkelingen bij Auris en de zorgelijke signalen van ouders informatie gaan verzamelen over dit complexe onderwerp. Leidraad voor het gesprek met de zogeheten stakeholders wordt de inclusie-agenda zoals deze is opgesteld door de ministeries van OCW en VWS. We gaan de komende weken het gesprek aan met de verantwoordelijke ambtenaren bij OCW en VWS om de signalen van ouders kracht bij te zetten en duidelijk te maken dat inclusie een wens is, maar dat er leerlingen zijn waarbij speciaal (voortgezet) onderwijs op alle niveaus noodzakelijk blijft. We volgen de ontwikkelingen rond de schoolsluitingen bij Auris op de voet en hebben contacten met de Onderwijsinspectie. Ook gaan we samen nadenken over oplossingsrichtingen waarbij het belang van de kinderen en de ouders gegarandeerd blijft. Daarnaast blijft de FODOK als belangenorganisatie en partij in gesprek met de Raad van Bestuur van Auris en de verschillende samenwerkingsverbanden. Daarbij kijken we naar alternatieven. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de School-in-School-constructie.

De pdf met meer informatie over de inclusie-werkagenda is te downloaden via de QR-code hiernaast. Binnen het samenwerkingsverband van onderwijsaanbieders in Cluster 2, Siméa, wordt verschillend gedacht over de implementatie van de plannen van OCW. De FODOK blijft hierbij betrokken en participeert bij overleggen met deze organisaties.

We beseffen terdege: er valt nog veel meer te zeggen over dit onderwerp. En er wordt in de toekomst zeker nog meer over geschreven. Als ouderorganisatie blijven wij de belangen van onze kwetsbare doelgroep vertegenwoordigen!

We vinden het belangrijk om je input mee te krijgen en te horen wat je visie is. Wil je je ervaringen en je zorgen met ons delen? Op www.fodok.nl kun je lezen hoe je dat kunt doen. Met de QR-code kom je op de juiste pagina.

Jan Niemeijer en Kasia Hadley

Het gevoel van een ouder

Deborah van der Mheen, ouder van een TOS-leerling op het Auris College in Goes, verwoordt het op een heel treffende manier: "Eén keuze, vele verhalen. Een keuze gemaakt door het bestuur. Wanneer? Waarom? Het zijn vragen waar ik geen eenduidig antwoord op krijg. Zouden ze enig idee hebben wat hun besluit teweeg heeft gebracht? Wanhopig, radeloos, vecht ik met wapens die mij tot voor kort onbekend waren. Vanuit mijn moederhart maak ik mij zorgen om mijn zoon, zijn toekomst, maar ook die van zijn vrienden,

klasgenoten. Toch gaat het nog zoveel verder. Dit besluit heeft een onvoorstelbaar groot publiek getroffen.

Op eerste plaats natuurlijk de kinderen en hun ouders, maar wat denken jullie van de leerkrachten, die jaren hebben gevochten voor deze doelgroep. Hun kunstwerk (als ik het zo mag noemen) nu door een ander moeten laten afmaken. Door een ander laten afmaken met het besef dat diegene niet dezelfde kwaliteiten heeft als jij. Niet slechter of beter is, maar puur zijn/haar kwaliteiten elders heeft liggen.

De werkbegeleiders, stagebegeleiders, die leerlingen met liefde en geduld verder hebben begeleid. Het stukje tussen school en werk in. Logopedisten, die als geen ander weten hoe belangrijk een goede begeleiding in taal kan zijn. Oud-leerlingen die zelf hebben ervaren wat de kracht van het Auris College kan betekenen. 'Het niet meer buiten de boot vallen.' 'Mogen zijn wie je bent.' Het zijn twee reacties die ik momenteel het meeste hoor. Het doet goed om te horen dat het voor hen zoveel heeft betekend. Het is gek genoeg ook zo herkenbaar."

De foto's werden gemaakt door Dick Sijtsma

VERHALENFESTIVAL

Op 8 juni was het eindelijk zo ver: het Verhalenfestival! Dit jaar met als thema Superhelden!

SUPERHELDEN OP EEN SUPERDAG

Twee jaar geleden organiseerde de FODOK het eerste Verhalenfestival. We zijn er trots op dat we samen met IN Gebaren en Oorigineel een tweede keer hebben kunnen organiseren. Een festival met leuke activiteiten speciaal voor dove, slechthorende en CODA-kinderen en hun familie. Het leverde stralende gezichten op en veel positieve reacties.

Het was een dag vol mooie verhalen, verteld door fantastische vertellers. De verhalen werden verteld in de Nederlandse Gebarentaal en in Nederlands ondersteund met gebaren. Er waren tolken aanwezig om de verhalen naar het gesproken Nederlands of NGT om te zetten.

Dikkie Dik en Matilda

De allerkleinste bezoekers konden kijken naar verhalen van *Agent en Boef* of *Dikkie Dik is jarig*. De verhalen werden tot leven gebracht doordat het zo visueel was maar ook door gebruik te maken van bijpassende voorwerpen zoals de gevangenis voor de boef of de slingers voor het feestje van Dikkie Dik. De kinderen gingen er helemaal in op.

Natuurlijk waren er ook prachtige verhalen voor de andere leeftijdsgroepen. Zij konden zich met *Prins en Ridder* of juist met het *Verzin-het-lekker-zelf verhaal* helemaal inleven in de helden uit het boek. In dit laatste verhaal mochten de kinderen zelf bepalen hoe het verhaal zou gaan lopen. Dit leverde veel grappige momenten op. Als je oud genoeg was voor spannende avonturen dan kon je gaan kijken bij *Dolfje Weerwolfje* of je inleven in het leven van *Matilda*.

We hebben een heerlijke dag gehad

Het Verhalenfestival vond dit jaar plaats in Theater de Kamers in Amersfoort. Een geweldige locatie voor dit festival: er was zowel binnen als buiten volop ruimte voor verhalen en ontmoetingen. Theatervoorstellingen konden met zo'n prachtige theaterzaal natuurlijk niet ontbreken. We keken naar voorstellingen van *Lotte&Max* en van Ali Shafiee. *Lotte&Max* waren in het bos en namen ons gezellig mee op pad. Tijdens dit avontuur zongen we

samen liedjes. Bij Ali speelden kinderen zelf de Superheld. Als echte superheld verkleed hielpen de kinderen Ali bij het redden van de kat of de olifant. Wat een superkrachten!

Glittertattoo

Maar op deze leuke dag was nog veel meer te doen. Wilde je altijd al een keer een superheld, leeuw of een vlinder zijn? Op het festival was alles mogelijk bij het schminken. Je kon je ook verwonderen bij het kijken naar de trucjes van de Dove goochelaar. De superheldenmaskers konden natuurlijk niet ontbreken en je kon zelfs een glittertattoo laten zetten bij Oorigineel. Na verloop van tijd liepen er tientallen blije kinderen rond met prachtig versierde gezichtjes.

Je kon even relaxen in de hangmat op het strandje, lekker spelen in het zand of juist een bezoekje brengen aan de kinderboerderij. Op dit festival maakten de gebarenspeletjes met IN Gebaren het helemaal af.

Een hapje en drankje konden ook niet ontbreken. Er werden bij de bars en op de terrassen contacten gelegd en we hebben weer volop (voorlees)inspiratie opgedaan. Iedereen is toch eigenlijk een superheld, met of zonder superheldenpak? Jij bent sterk en krachtig! Jij bent goed zoals je bent en jij doet er toe. We hopen dat we die sfeer hebben kunnen neerzetten. Een gezellige dag speciaal voor dove/slechthorende en CODA-kinderen en hun netwerk waarin iedereen erbij hoort.

Door de enorme belangstelling voor het Verhalenfestival zien we dat het in een behoefte voorziet. We zouden het graag vaker willen organiseren, maar zijn daarin afhankelijk van fondsen, donaties etc. Help jij mee het Verhalenfestival voor 2025 mogelijk te maken? Doe een donatie via Tikki€.

Dankjewel bezoekers en een dankjewel aan de locatie en aan allen die deze dag mede mogelijk hebben gemaakt.

Femke Hoven-Boeren

“Wat leuk om zo’n dag te ervaren,
en heel erg toegankelijk voor iedereen!”

EEN ZONNIGE, INFORMATIEVE EN GEZELLIGE DAG IN HAREN

Op 6 april, de eerste warme lentedag van het jaar, is de FODOK-dag in de Kentalis Guyotschool in Haren.

Voorzitter Jan Niemeijer heet een grote groep ouders met kinderen welkom. Voor de kinderen is er een speciaal programma: ze gaan mee met Ali Shafiee om goocheltrucs te oefenen die ze later komen demonstreren voor de hele groep ouders.

Voor de ouders is er een informatief programma over verschillende onderwerpen en projecten.

Project Deelkracht

Freke Bonder (programmaleider TOS van Kentalis) komt vertellen wat het project Deelkracht precies inhoudt.

Deelkracht is een programma waar onderzoekers, zorgprofessionals en ervaringsdeskundigen samenwerken om te zorgen voor expertiseontwikkeling.

Inbreng van ouders is belangrijk

Het doel is een toegankelijke samenleving. Freke benadrukt het belang van ervaringsdeskundigheid en wil ouders ook stimuleren om mee te doen met de onderzoeken die worden opgezet, zoals het participatief actie-onderzoek *Niets over ons, zonder ons*. Ga ook eens naar de website van Deelkracht, want daar is erg veel informatie te vinden voor ouders, zoals lesproducten over sporten, voorlichtingsproducten over slechthorendheid en doofheid, en allerlei filmpjes met ervaringsverhalen van dove jongeren, zie ook www.deelkracht.nl.

6 APRIL
2024

Project Hello 20

In een filmpje vertelt Evelien Dirks over het project *Hello 20*. Dit is een langlopend project dat in 2020 is gestart. In dit project worden dove en slechthorende kinderen van 0-20 jaar gevolgd. Het doel van het project is om tot betere zorg en ondersteuning te komen voor dove en slechthorende kinderen. Ben je een ouder van een doof kind tussen 0 en 1 jaar? Dan kun je je aanmelden voor dit onderzoek via www.hello20.nl. Op dit moment hebben 16 ouders zich aangemeld. Op de website kun je lezen wat het onderzoek precies inhoudt. Voor vragen kun je terecht bij Evelien Dirks, edirks@nsdsk.nl

TYD

Daan Ferf Jentink is een van de oprichters van TYD. De naam TYD is gebaseerd op de eerste letters van de voornamen van de oprichters Tobias, Yannick en Daan. Het doel is om kennis over gebarentaal, Dovencultuur en Dovengeschiedenis uit te dragen. TYD heeft op dit moment veertien medewerkers in dienst. Zij bieden onder andere online cursussen gebarentaal aan. Ook fysieke gebarencursussen zijn mogelijk, door docenten Nederlandse Gebarentaal aan de HU. Daarnaast kunnen ze workshops en lezingen over gebarentaal geven.

Maatschappelijke Dienst Tijd bij TYD

TYD doet ook mee aan *Maatschappelijke Dienst Tijd*. Mensen tussen de 12 en 30 jaar kunnen hieraan meedoen. Doven geven dan informatie over Dovencultuur en NGT en er wordt een gezamenlijk project uitgevoerd. Het bestaat uit 12 bijeenkomsten van 2 uur (totaal 80 uur). Dit project wordt gesubsidieerd door de overheid. contact@tyd.nl of zie www.tyd.nl

Zintuigenverhalen

Rita Gerkema van Kentalis vertelt over het project *Zintuigenverhalen*. Bij sommige kinderen, bijvoorbeeld met autisme, een verstandelijke beperking of doofblindheid, gaat voorlezen niet vanzelf. Deze kinderen herkennen plaatjes uit boeken niet of ze herkennen zichzelf er niet in. Soms is de prikkelverwerking lastig of heeft het kind een korte concentratiespanne. Als een boek niet aansluit bij een kind, dan reageert het kind niet en heb je als ouder de neiging om te stoppen met voorlezen. Rita geeft tips over een meer aansprekende manier van voorlezen: kies een herkenbaar onderwerp, zorg voor een kort verhaal, geef bij elke pagina een zintuigelijke prikkel en herhaal.

Er is een project over Zintuigenverhalen en er werden brainstormbijeenkomsten gehouden in mei 2024 om ouders online te helpen met de eerste stappen. Op YouTube zijn filmpjes te vinden door te zoeken op *Zintuigenverhalen*.

Om meer te leren over zintuigenverhalen kijk op de website www.lerenbijkentalis.nl. Met de QR-codes kom je meteen op de juiste pagina.

Na het plenaire deel waren er oudergesprekken, waar ouders in kleinere groepen hun vragen konden voorleggen aan elkaar en ervaringen konden delen.

Karla van der Hoek

Oudergesprek

“HOE DOEN JULLIE DAT?”

F O D O K

6 APRIL
2024

D A G

De ouders verdeelden zich over twee groepjes, om in kleinere kring met elkaar ervaringen te kunnen uitwisselen.

We praten over het belang van de VSO-school in Haren. Het is zó uniek voor dove kinderen die een middelbare school zoeken. Hier vinden ze een dovengemeenschap, de dovencultuur, hier kunnen ze in gebaren met elkaar praten, discussiëren.

Op het regulier onderwijs – zowel basis als voortgezet – wordt toch vaak vergeten dat het kind DSH is: de kinderen hebben een gehoorapparaat/CI en “dan zal zij/hij wel kunnen horen.” Maar veel kinderen moeten op hun tenen lopen en ze zijn vaak erg moe. De FODOK blijft zich dan ook sterk maken voor het behoud van Cluster-2-scholen!

Er is een verschil tussen horen en verstaan!

Vaak wordt tegen ouders gezegd dat ze gebaren best weg kunnen laten. Maar er is een verschil tussen horen en verstaan! Je kunt wel vragen “Heb je het gehoord?” maar een DSH weet niet wat hij/zij niet gehoord heeft. En je zegt al gauw ‘ja’.... Een jongere moet echt léren om herhaling te vragen. Vergeet ook niet dat een tolk niet álles kan vertalen en meestal ook niet meegaat in de pauzes. Je mist dus alsnog heel veel.

Lezen

Veel ouders zijn bewust met lezen bezig: voorlezen, samen lezen. Over het algemeen gaat het goed met het lezen van de kinderen, al wordt opgemerkt dat er een verschil is tussen technisch lezen en begrijpend lezen: technisch gaat het dan goed, maar er wordt niet echt begrepen wat er staat.

Soms ‘vluchten’ kinderen ook in de boeken. Ze kunnen zich afzonderen, opgaan in hun eigen wereld, maar vermijden dan de echte, sociale wereld. Dat geldt ook voor het gebruik van apps als Snapchat, TikTok. Vaak haken jongeren in de pubertijd af voor familiebijeenkomsten, het kost te veel energie.

Hier valt niemand buiten de boot

Tip: zoek contact met andere doven en zet tolken in, ook bij familie. Je krijgt dan toch opeens meer contact. Maar een DSH persoon zal altijd moeten dealen met de eigen identiteit en isolement.

Ook binnen het eigen gezin blijft het zoeken naar evenwicht: niet iedereen is even gebarentaalvaardig, brusjes willen ook hun verhaal kwijt, op hun eigen manier. Veel ouders worstelen daarmee: hoe geef je iedereen voldoende aandacht? En hoe breng je de leefwerelden bij elkaar? Een middag zoals deze, waar ook de horende broertjes en zusjes aan deelnemen, is fijn omdat alle kinderen gelijkwaardig zijn en er niemand buiten de boot valt.

Map van der Wilden

Roos en Martine zijn zussen, beiden doof geboren met twee horende ouders. Ze vertellen over hun jeugd. Hun vader is actief geworden in de dovenwereld nadat hij wist dat hij twee dove kinderen had. Moeder begon met de opleiding tolk gebarentaal. Destijds werden er weekenden georganiseerd in Bakkeveen, de "stem-weg"-weekenden. Ouders van dove kinderen konden zich een heel weekend onderdompelen in gebarentaal. Er waren altijd veel doven aanwezig en er werd niet gepraat, enkel in gebarentaal. Met veel activiteiten voor de kinderen. Hun ouders hebben mede aan de wieg gestaan van de Dovencamping. In hun jeugd waren er volop gebaren. Toch was hun gebarentaal eerst meer NmG. Later zijn ze echt NGT gaan gebruiken.

Roos en Martine hebben Stichting IN Gebaren opgericht. IN Gebaren zet zich in voor een samenleving waarin doven en slechthorenden goed kunnen meedoen op een gelijkwaardige manier. Familie in Gebaren wil ouders ondersteunen die hun dove kind tweetalig willen opvoeden. Ook de sociaal-culturele identiteitsontwikkeling van dove kinderen is een belangrijk onderwerp.

FAMILIE IN GEBAREN

De online infoavond op 30 mei 2024 over tweetalig opvoeden was drukbezocht. 45 ouders en geïnteresseerden luisterden aandachtig naar het inspirerende verhaal van Roos en Martine Wattel.

Emancipatie van NGT

De avond begint met een historisch overzicht van het gebruik van gebarentaal in het onderwijs. In 1980 begon de emancipatie van NGT en de dovencultuur. Eigenlijk is tweetalig onderwijs pas vanaf 2000 gemeengoed geworden. Vanaf 1990 is de CI-ontwikkeling gestart en daarmee werd de aandacht weer meer op het gesproken Nederlands gericht. Hoe worden ouders eigenlijk voorgelicht als ze horen dat hun kind doof is? De gesprekken zijn vaak heel medisch gericht en gaan al snel over het Cochleair Implantaat. Ouders weten dan vaak nog niets over gebarentaal en dovencultuur.

Drie ouders delen hun ervaringen over de ondersteuning en informatie die ze hebben gekregen toen ze hoorden dat hun kind doof was. Een ouder vindt het aanbod star en niet op maat naar de behoefte van de ouders. Een andere ouder vertelt dat ze het aanbod van gebarenlessen te beperkt vindt. De moeder van een wat ouder kind vertelt dat het aanbod van gebarenlessen stopte na de drie oudermodules.

It takes a deaf village to raise a deaf child; maar waar is dat dove dorp?

Roos en Martine benadrukken dat een kind met een CI vaak functioneert als een slechthorende. Zonder CI is het kind doof. Maar hoe zit het met zijn/haar identiteitsontwikkeling? Bij het opgroeien kan het kind zich af gaan vragen waar het bij hoort: bij de doven? Bij de horenden? Sommige slechthorenden kiezen er later toch voor om gebarentaal te leren. Zodat ze bij beide werelden mee kunnen doen. Dove rolmodellen zijn erg belangrijk, vooral voor kinderen met horende ouders.

Tweetaligheid

Martine en Roos pleiten voor een tweetalige opvoeding. NGT is er voor iedereen en is volledig toegankelijk. Zie het niet als een hulpmiddel maar als rijkdom. NGT is een echte taal (NmG niet). NGT geeft ook culturele identiteit. Het gebruik van gebarentaal is voor doven minder vermoeiend dan altijd maar spraakafzien.

Bij de vraag aan de aanwezigen waar de problemen zitten bij het tweetalig opvoeden komen de volgende punten naar voren:

- De grammatica is lastig
- Niet genoeg mogelijkheden om onder te dompelen in NGT/niet genoeg aanbod NGT
- Kind met CI kan heel erg gericht zijn op gesproken taal (en kijkt niet naar tolk)
- Lastig om in groot gezin met 1 doof kind gebaren te blijven gebruiken
- Advies: ga zoveel mogelijk naar activiteiten voor doven, bied gebarentaal aan, geef je kind keuzes en mogelijkheden. En zorg voor een doof rolmodel (bv. een dove oppas). Isis, doof met CI, vertelt in een filmpje hoe belangrijk het voor haar is geweest dat ze Roos en Martine als oppas heeft gehad, omdat ze zich met hen kon identificeren.

Bij Familie in Gebaren kun je terecht voor een ouderconsult. Roos en Martine hebben een groot netwerk en kunnen meedenken hoe je bijvoorbeeld aan een dove oppas kunt komen of hoe je je kind tweetalig kunt opvoeden. Het consult is € 65,- (voor de aanwezigen van de infoavond is het € 25,-).

Meer informatie: <https://familieingebaren.nl>
[@in.gebaren](https://twitter.com/in.gebaren) en [@familieingebaren](https://twitter.com/familieingebaren)

Karla van der Hoek

TIPS

- Investeer in NGT leren, evt. online (bv. bij TYD.nl)
- Ga naar gebarenactiviteiten
- Bouw een netwerk op met dove volwassenen
- Maak afspraken over het gebruik van NGT tijdens de maaltijd (stem-weg-momenten)
- Maak gebruik van een dove oppas
- Kies een vast voorleesmoment (in NGT)
- Zet een tolk in bij feestjes
- Doe gebarenselletjes
- Bekijk gebarenvideo's
- Betrek horende broertjes en zusjes erbij
- Benadruk de positieve kanten van NGT (geheimtaal, communiceren op afstand, in lawaai en onder water)
- Musea in gebaren (bv. Nijntje-museum)
- Gebarencamping
- Oorigineel
- Familie in gebaren-dag of -weekend
- Verhalenfestival
- Circusbende Amsterdam
- Clin D'Oeil in Reims
- Leesvertelwedstrijd

Boeken

- *Hier zijn wij* door Bea Bouwmeester en Linde Terpstra
- *Ver van de boom* door Andrew Solomon
- *Verhaal halen bij doven* door Peter Veen
- *Zoals onder water* door Sara Novic
- *Grenzen aan genezen* door S. Blume
- *Anders doof zijn* door Corrie Tijsseling

Activiteiten

- [Dovenagenda.nl](https://dovenagenda.nl)
- Facebookgroep ouders van dove en slechthorende kinderen

PSYWEL JONG,

EEN PROGRAMMA VOOR PSYCHISCH WELZIJN VAN DOVE EN SLECHTHORENDE JONGEREN

Nynke en Anne

PsyWel Jong is ontwikkeld door Deelkracht. PsyWel monitort het psychisch welzijn en problemen bij dove en slechthorende kinderen en adolescenten door middel van 2-jaarlijkse screening en gespecialiseerde behandeling. Producten in de zorg werden door Deelkracht aangepast voor dove/slechthorende (DSH) kinderen, en er werd samenwerking gezocht met de gespecialiseerde GGZ en met scholen en ambulante diensten.

Op de infoavond op 14 maart werden we bijgepraat over PsyWel Jong door Nynke Dethmers, onder andere GZ-psycholoog, staflid van Deelkracht en Anne Geerts, doof (CI dragend), onder andere bestuurslid bij SH-Jong. Ervaringsdeskundigen Sogand Afshar en Jessica Ernest vulden het gesprek aan.

Waarom PsyWel Jong?

Het aantal DSH jongeren dat psychische problemen ervaart is groter dan bij horende leeftijdsgenoten. PsyWel constateert grote verschillen in toegang tot zorg tussen horende mensen en mensen met een hoor‘probleem’.

Grote verschillen in toegang tot zorg

Die verschillen wil PsyWel verkleinen. Vroegsignalering is daarvoor heel belangrijk. Maar ook zorgen voor gelijke toegang tot onderzoek en zorg, door betere informatievoorziening. Deelkracht wil graag dat huisartsen DSH kinderen doorverwijzen naar gespecialiseerde GGZ in plaats van de reguliere GGZ.

Deelkracht heeft digitale informatiepakketten ontwikkeld:

- voor ouders van DSH kinderen
- voor verwijzers van DSH kinderen
- voor professionals.

De informatiepakketten zijn te vinden met de QR-code op: www.deelkracht.nl

Het programma bouwt op een aantal pijlers:

- Een betere screening op DSH scholen, maar ook op reguliere scholen. Bij de aanvang van de pubertijd is er een nieuwe fase!
- Wat werkt in de zorg aanpassen naar doof/sh
- Aanpassing van de diagnostiek
- Een veilig pedagogisch klimaat
- Visuele informatie via de socials en de eigen website.

Wat willen jongeren weten over psychisch welzijn?

Anne Geerts vertelt dat uit interviews blijkt dat meer dan de helft van de jongeren psychische problemen ervaart. Ze vinden het moeilijk om over problemen te praten maar weten dat het erg belangrijk is. De vorm moet daarom veel meer visueel zijn om toegankelijk te zijn voor DSH jongeren.

Daarom heeft Deelkracht een eigen website ontwikkeld voor DSH jongeren

die (tijdelijk) niet lekker in hun vel zitten:

<https://psywel.deelkracht.nl>

Positieve ervaringen helpen

Het blijkt dat jongeren de hulp fijn vinden. Positieve ervaringen helpen, evenals aanmoediging van anderen en sociale steun. Deze ervaringsverhalen worden door jongeren gedeeld in een aantal video's op sociale media en op de website van PsyWel. Jongeren kunnen op de site ook zien welke hulp mogelijk is en ze worden doorverwezen naar de juiste sites. Als je hulp nodig hebt, vermeld dan duidelijk dat je PsyWel-hulp zoekt.

Op de infoavond keken wij naar het ervaringsverhaal van Sogand. Zij is doof en visualiseert zichzelf als een zwaan met worstelingen die voor anderen niet zichtbaar zijn. Ze glimlacht en straalt aan de buitenkant. Maar onder water voelde ze zich onzeker en was alles zwaar. Ze wilde zichzelf niet laten zien. Toen ze mensen ontmoette die haar echt zagen werkte het masker niet meer, ze verdronk bijna. Toen ze hulp kreeg, was het hard vechten. Nu is ze trots, zelfverzekerd en een stralende zwaan.

Sogand vertelt tijdens de infoavond: 'Het is vermoeiend als je constant je best moet doen om horende mensen te volgen. Zeker als er dan nog een andere taal (Afghaans) wordt gesproken is dat niet te doen. Tegenwoordig bepaal ik zelf wat ik doe en met wie ik om wil gaan.'

Om jongeren te bereiken is *TikTok* een krachtig hulpmiddel. We keken naar twee video's over Peter en Jessica:

Peter werd lang genegeerd toen hij zei hulp nodig te hebben. Hij bouwde een muur en was niet zichzelf. Met hulp brokkelde de muur langzaam af. Door gesprekken voelde hij zichzelf lichter en sterker. Peter's tip: Neem jezelf serieus, zoek hulp, ook bij lichte problemen. Jessica werd gepest en in de reguliere hulp werd ze niet begrepen. Door gespecialiseerde hulp is ze sterker geworden. Tip: Praten helpt om je hoofd leeg te maken.

Tips vanuit ervaringsdeskundigen:

Belangrijk is dat leerkrachten, ouders en ambulante begeleiders zien dat er iets aan de hand is. Signalen vroeger oppikken is hierin belangrijk. Hoe langer je wacht met het aangaan van het gesprek hoe moeilijker het is om iemand te bereiken. Heb aandacht voor psychische problemen.

Pik signalen op! Vraag door, ook bij teruggetrokken gedrag van het kind. Waak ervoor dat je niet alles afschuift op bijvoorbeeld DSH. Geef goede uitleg/psycho-educatie. Dit kan al op de basisschool, maar is ook belangrijk bij jongeren. Zo wordt het toegankelijker, zo weet je wat je 'hebt' en hoe je er het beste mee om kan gaan.

Ruimte voor vragen:

Er kwamen vragen van ouders over hoe je zorgt voor zichtbaarheid en hoe je omgaat met bepaalde worstelingen. Professionals hadden vragen over de vroegsignalering, de screenings en hoe problemen voorkomen kunnen worden door bijvoorbeeld kinderen weerbaarder te maken, ook al in de kleutertijd. Bij vragen mag er altijd contact gezocht worden met PsyWel.

Femke Hoven-Boeren en Henk Prevaes

Bron: Pixabay

Een blik terug en vooruit, werk in uitvoering

DE TOEKOMST EN VISIE VAN DE FODOK

De FODOK bestaat in 2026 zeventig jaar en heeft zich in die jaren steeds aan de veranderende omstandigheden aangepast. In het begin was de FODOK een federatie waarin de ouderverenigingen van de vijf dovenscholen samenkwamen, nu is het een vereniging waar ouders van dove en slechthorende kinderen zelf lid van kunnen zijn.

De FODOK blijft de belangen van ouders en hun DSH kinderen behartigen.

Het onderwijs voor Cluster 2 is inmiddels structureel veranderd. Passend Onderwijs betekent dat het merendeel van de DSH kinderen naar een reguliere school gaat, met daarnaast een zo passend mogelijke ondersteuning door een van koepels in Cluster 2.

Daarnaast veranderen de regels van de overheid regelmatig. Zie bijvoorbeeld het stuk in deze FODOKFORUM over de problematiek bij Auris, de visie van de overheid wat 'inclusiviteit' in de toekomst behelst en wat dat mogelijk gaat betekenen voor onze kinderen.

En dan is er natuurlijk het internet. Dat biedt veel goeds, zoals gemakkelijk contact maken. Veel informatie is makkelijk toegankelijk maar de betrouwbaarheid is afhankelijk van de bron. Gelukkig weten we elkaar makkelijker te vinden, kunnen we contacten leggen en bijeenkomsten organiseren.

Voor de FODOK betekent die veranderende omgeving ook dat we ons regelmatig moeten beraden op onze visie en onze rol in de toekomst. Op www.fodok.nl, op de pagina met officiële documenten, kan je nog onze Beleidsvisie 2021-2024 vinden. Het bestuur denkt hier grondig over na en gaat een nieuwe visie ontwikkelen voor de komende jaren. In grote lijnen blijven onze doelstellingen overeind en is onze financiering stabiel.

Toch is het nodig om te kijken hoe we onze doelstellingen bereiken. Op hoofdlijnen gaat het om:

Informatievoorziening

Dit is een centrale doelstelling. Op jonge ouders met een DSH kind komt veel nieuwe informatie af. Gelukkig is er in Nederland goede zorg en worden ouders goed begeleid. Het kan echter zijn dat de aangeboden informatie enkel medisch, oplossingsgericht en eendimensionaal is. Je blijft je toch zorgen maken over je kind en zoekt het beste voor de toekomst. De FODOK organiseert (online) bijeenkomsten met informatie over interessante ontwikkelingen voor ouders, die goed bezocht worden. En natuurlijk is er voor onze leden en donateurs het blad FODOKFORUM.

De manier om in informatie te voorzien verandert natuurlijk ook. We willen graag nieuwe leden blijven werven, hen van kwalitatief goede informatie voorzien via een medium dat past en daarbij invulling geven aan de behoeften die er zijn.

Lotgenotencontact

Ouders van DSH kinderen zijn vaak zelf horend en missen een netwerk met andere ouders in dezelfde situatie. De FODOK organiseert jaarlijks een aantal bijeenkomsten, waaronder de FODOK-dagen. Daar kun je informatie krijgen, andere ouders ontmoeten en is er een jeugd-/jongerenprogramma. Deze dagen zijn altijd een groot succes. Juist door het Passend Onderwijs zien kinderen zelden andere kinderen met

dezelfde omstandigheden als zichzelf. Het ontmoeten van lotgenoten is altijd een feestje! Zo ook tijdens het Verhalenfestival van 8 juni, waar we een opkomst zagen van 400 mensen! Het was geweldig om te zien, al dat enthousiasme en de lol. Daarover lees je elders in deze FODOKFORUM.

Centrale vraag is natuurlijk of en hoe we hiermee door kunnen gaan.

We willen in verbinding blijven met de ouders van DSH kinderen, hun behoeften begrijpen en daarop goed inspelen door passend lotgenotencontact te organiseren.

Belangenbehartiging

De FODOK is gesprekspartner in allerlei overlegcircuits met overheden, scholen, Cluster-2-samenwerkingsverbanden en zo meer.

We zijn ervaringsdeskundigen en denken mee bij beleidsontwikkelingen. In het verleden hebben we daarvoor bijvoorbeeld de publiciteit gezocht of traden we direct met de politiek (Tweede Kamer) in contact. We worden nu weer met verontrustende

ontwikkelingen geconfronteerd, zoals de voorgenomen sluiting van de VSO-scholen in Goes en Rotterdam. Dit vraagt veel van onze (onbezoldigde) bestuursleden en onze beleidsmedewerker.

We willen blijven nagaan of met dergelijke acties de belangen van onze leden het beste zijn behartigd. Daarvoor vragen we binnenkort je medewerking zodat we er zeker van zijn dat ons werk met het mandaat van de leden plaatsvindt.

Ouders zijn mondiger en zelfverzekerder geworden. Ze hebben toegang tot heel veel informatie en komen zelf op voor hun belangen en dat van hun kind. En dat is een goede zaak want niemand kan jouw belangen beter behartigen dan jijzelf. Soms sta je samen sterker en daarin wil de FODOK voorzien. De FODOK blijft de belangen van ouders en hun DSH kinderen behartigen. De manier waarop is in de laatste jaren flink veranderd en zal in de toekomst weer veranderen.

Denk mee

Het bestuur van de FODOK moet de komende tijd keuzes maken in de activiteiten die het onderneemt. Ieders tijd is schaars maar alle onderwerpen verdienen naar onze mening evenveel aandacht. Overleg met beleidsmakers, activiteiten voor ouders en kennisdeling bijvoorbeeld. Centraal blijft staan: 'Ons inzetten voor ouders en hun dove/slecht-horende kinderen'.

We horen de komende tijd graag van onze leden op welke manier we dit het beste doen, welke behoeften er zijn en op welke manier belangenbehartiging goed plaatsvindt. Alle hulp en suggesties zijn welkom!

Heb je opmerkingen over een FODOK-activiteit? Vertel het ons.

Heb je een goede ervaring met een FODOK-activiteit? Vertel het andere ouders!

*Namens het bestuur,
Rik Jaspers en Henk Prevaes*

GEBARENTAALKUNST IS FASCINEREND

Hebben jullie weleens gebarenpoëzie gezien? Of *visual vernacular*? De laatste tijd worden deze vormen van gebarentaalexpressie steeds populairder op sociale media en bij evenementen. Ook zie je steeds vaker *sign dancers*, die samen met bands optreden, en dan heb je ook nog *storytelling*. Ik wil graag wat vertellen over deze fascinerende kunstvormen waar zowel dove als horende mensen van kunnen genieten. Wat betekenen die termen *signed words*, *visual vernacular* en *sign dance* eigenlijk? Wat is er speciaal aan? En hoe zit het met *storytelling*?

Laten we eerst beginnen met de basis. Gebarentalen zijn echte talen en zoals in iedere taal kun je ook in gebarentalen spelen met taal. Taalspel is eigenlijk het uitgangspunt voor alle artistieke uitingen in een taal, dus ook in de Nederlandse Gebarentaal (NGT).

Ook in gebarentaal kan je spelen met taal

Een van de manieren om met taal te spelen is door een mooi, grappig, spannend, romantisch, droevig enzovoorts verhaal te presenteren voor een publiek. Je hebt het dus van tevoren ingestudeerd, het verhaal heeft een kop en een staart en je brengt de inhoud over op een bepaalde manier, in je eigen stijl. Vaak met veel mimiek en met grotere gebaren dan normaal. In gesproken talen heb je festivals die helemaal gaan over verhalen vertellen. Dat noemen ze gek genoeg op zijn Engels *storytelling*. Ook in de dovenwereld zijn er *storytellers*, zoals Ian Sanborn en Deaf Poets Society. Douglas Ridloff is bijvoorbeeld heel bekend om zijn fantastische verhalen en poëzie.

Naast *storytelling* heb je ook gedichten als vorm van taalkunst, poëzie. Poëzie is best een breed vaag begrip. Vaak speelt gevoel een belangrijke rol, maar ook de vorm is belangrijk.

Wim Emmerik

In gebarentalen kun je op heel bijzondere manieren spelen met taal. Een van de manieren is door te spelen met de eigenschappen van gebaren zoals handvorm, beweging, locatie. Er wordt weleens gezegd dat je het rijmen van woorden in de gesproken taal kan vergelijken met het gebruik van eenzelfde handvorm in gebarentaal. Er zijn bijvoorbeeld gedichten waarin de 1-hand of de B-hand steeds terugkomt. Verder zijn ritme en herhaling van gebaren belangrijk, net als in poëzie bij gesproken talen.

Toen ik klein was keek ik vaak naar Wim Emmerik, een heel bekende Nederlandse gebarentaaldichter. Hij kon prachtig gebaren en heeft hele mooie gedichten in NGT gemaakt. Je vindt ze o.a. op wimemmerik.nl.

Spoken word

Een moderne vorm van dichtkunst in spreektaal is *spoken word*. Het is een soort dichtkunst die niet wordt opgeschreven, maar alleen voorgedragen. Als een soort rap. Vaak gaat het bij *spoken word* over maatschappelijke thema's zoals discriminatie of ongelijkheid en de manier waarop dat in jouw leven een rol speelt. *Spoken word* is een hele vrije vorm. Je kunt 't ook combineren met beweging, dansachtig. Met een groepje geïnteresseerde doven hebben wij een paar jaar geleden workshops gevolgd van Elten Kiene, een horende *spoken word*-kunstenaar. Dat was echt geweldig en eigenlijk is het door die workshop dat de groep *Kitchen's Light* is ontstaan. We hebben daar geleerd dat je persoonlijke gevoelens die te maken hebben met doofheid ook kunt gebruiken voor een performance.

Van spoken word naar signed word

Voor dat soort performances in gebarentaal was eigenlijk nog geen term. Dus toen hebben we bedacht dat we de gebarentaalkunst versie van *spoken word* > *signed word* wilden noemen. Die term kom ik nu op allerlei plekken tegen.

Visual Vernacular

Dan is er ook nog een vorm van gebarentaalkunst die eigenlijk niet te vergelijken is met gesproken taal: *visual vernacular*. *Visual vernacular* is gericht op visuele elementen en mimiek om emoties over te brengen. Deze kunstvorm is een fysieke theatertechniek met een mix van elementen van poëzie en mime. Het is subtiel, maar wel belangrijk om te begrijpen.

De aandacht voor deze kunstvorm groeit binnen en buiten de dovengemeenschap. Mensen zien steeds meer in hoe krachtig en expressief het kan zijn. Bij sommige speciale evenementen, zoals *Poetry International*, wordt deze vorm van expressie in het zonnetje gezet. Nicolai Della Maggiora uit Italië was dit jaar te gast op het evenement en gaf zijn performances.

Zelfvertrouwen

Waarom is deze kunstvorm essentieel voor dove en slechthorende kinderen? Het geeft ze een manier om zichzelf uit te drukken op een manier die natuurlijk aanvoelt. Het kan hun zelfvertrouwen vergroten en hen helpen om zich verbonden te voelen met anderen in de dovengemeenschap. Verder vergroot je je creatieve vermogen ook. Het voordeel is dat je makkelijker kan communiceren in het buitenland.

Boaz Blume

Bekijk hier de voordracht *Heartbeat* van Boaz Blume:
Heartbeat - Poetry

Andere voorbeelden van gebarentaalkunst zijn:

Tick Tock van Ian Sanborn

Deaf Poets Society,
Tedx met Douglas Ridloff

Unexpected moment
door de dove tweeling
Ouahid

Game Over door Ace
Mahbaz.

GASTCOLUMN

Sandra Boertien

Inclusie en toegankelijkheid

IN DE DOVE EN DE HORENDE WERELD

Ik kwam er op mijn 22e, tijdens mijn hbo-studie, achter dat ik minder hoorde dan ik dacht.

Het was daarvoor nooit een probleem en loste zich altijd op. Tot ik midden in de hoorcollegezaal zat en halve colleges miste. De audicien gaf aan dat ik meer dan 40 dB verlies had. Mijn wereld stond toen ineens op z'n kop. Wat zou dit voor mijn toekomst betekenen? Ik deed immers een sociale studie en droomde van een baan waar alles om communicatie draait.

Ik begon mijn eigen ontdekkingstocht naar 'hoe werkt leven met gehoorverlies'. Onder andere door mijn stage bij Kentalis ontdekte ik van alles over het hebben van en omgaan met gehoorverlies, hoorhulpmiddelen, gebarentaal en tolken. Ik bezocht gebarencafés, activiteiten voor doven/slechthorenden en verzamelde de moed voor een vakantie met doven/slechthorenden. Ik ontdekte dat ik zeker niet de enige was met (late) slechthorendheid.

Ik had (en heb nog steeds!) bijna dagelijks te maken met misvattingen, vooroordelen en onwetendheid van anderen over doof-/slechthorendheid. Die onwetendheid... daar wilde ik iets aan doen!

Het begon met vrijwilligerswerk en bestuurslid zijn bij SH-Jong. Daarna kwam ik bij Stichting Zo Hoort Het. Naast mijn toenmalige baan in het

onderwijs werd ik spreker en vraagbaak voor diverse stichtingen en organisaties op het gebied van doof-/slechthorendheid en toegankelijkheid (met name op het gebied van cultuur, muziek en festivals). Ook geef ik masterclasses over Creatieve Toegankelijkheid vanuit Stichting Possibilize.

Zo ontdekte ik mijn passie voor inclusie en toegankelijkheid. Mijn doel is toegankelijkheid en inclusie vergroten en de onwetendheid verkleinen, op welke manier en samen met wie dan ook. Ik heb onlangs mijn werk in het onderwijs ingewisseld voor mijn huidige baan bij de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Het projectteam waar ik in werk ondersteunt de gemeenten van Nederland met het implementeren van het VN-Verdrag Handicap.

Het klinkt allemaal positief en leuk, maar ik ben ook nog op momenten verdrietig of gefrustreerd. Ik worstel soms met de vraag 'waar hoor ik nou bij?' Ik ben niet doof, maar ook niet horend. Waar valt slechthorend, of plots-/laatdoof onder? En er zijn momenten dat ik het ronduit stom en oneerlijk vind dat ik nu kamp met een gehoor-probleem en horen niet meer vanzelfsprekend (en soms ronduit vermoeiend) is. Maar het heeft mij ook ontzettend veel gebracht: nieuwe vrienden, nieuwe passie, nieuw werk en oneindig veel nieuwe mogelijkheden in het leven.

Sandra Boertien

Gastcolumn Sandra Boertien - Inclusie en toegankelijkheid

FODOK AGENDA - ACTIVITEITEN NAJAAR 2024

Infoavonden en FODOK-middagen blijven zeer goed bezocht worden. Ouders hebben altijd behoefte om ervaringen met elkaar uit te wisselen en willen daarnaast ook graag nieuwe informatie horen. Na de zomer heeft de FODOK weer een en ander in de planning staan:

DONDERDAG
AVOND
26
SEPTEMBER

Op deze online infoavond 'Stilstaan bij verlies en rouw bij gehoorverlies binnen het gezin' deelt Marjan Haasnoot informatie over hoe o.a. de ontwikkelingsfasen van kinderen van invloed zijn op de beleving van gehoorverlies. Daarnaast legt Marjan uit welke soorten reacties van rouw bij leven met doofheid en slechthorendheid op kunnen spelen. En zij vertelt wat een gezonde beweging is in een 'levend verlies'-rouwproces en hoe jij daar als ouder voor

jezelf en voor jouw gezin in kunt zorgen. Er is tijdens deze avond ook ruimte voor het delen van ervaringen en het stellen van vragen. Zie 'Uitgelicht', hieronder. Aanmelden kan door een mailtje te sturen naar infoavonden@fodok.nl.

ZATERDAG
9
NOVEMBER

Op deze dag vindt weer een FODOK-middag plaats. De FODOK gaat binnenkort aan de slag met de planning, dus meer informatie en locatie volgt nog!

DONDERDAG
AVOND
21
NOVEMBER

Op deze online infoavond staat het thema **tolkinzet** centraal, met aandacht voor onderwijs en tolkaanvragen in het algemeen. Hierbij kun je al je vragen stellen aan de gastspreekers. Ook hierover volgt meer informatie.

Houd vooral de FODOK-website en onze sociale mediakanalen in de gaten voor updates en nieuwe activiteiten. Wil je niets missen, meld je op de website aan voor onze nieuwsbrief.

Uitgelicht

MARJAN HAASNOOT, VERLIES EN ROUW THERAPEUT

Marjan biedt professionele ondersteuning aan bij verlies en rouw als gevolg van bijvoorbeeld overlijden, scheiding, mantelzorg, ziekte, beperking of andere onomkeerbare issues. Als ervaringsdeskundige (doof met CI en hoortoestel) weet zij met oprechte en warme aandacht pijn en ongemak op een natuurlijke en laagdrempelige wijze bespreekbaar te maken. Zij heeft jarenlange ervaring in het werken met dove en slechthorende kinderen, jongeren en volwassenen en hun ouders.

Als je als (beginnend) gezin geconfronteerd wordt met gehoorverlies, start je vaak met het zoeken naar informatie over gehoorverlies, hoortoestellen en andere hulpmiddelen. Bijna als vanzelf kom je in actie en ligt de focus op hoe jij en jouw kind zo goed mogelijk kunnen leven met doofheid of slechthorendheid. Dat is ook zeker nodig! Er is veel mogelijk en dus is er veel aan te pakken, te regelen en op te lossen.

Echter, niet álles is op te lossen. Het leven met gehoorverlies kent terugkerende periodes of momenten van pijn en ongemak. Het is normaal om bij tijd en wijle door het leven heen heftige reacties van verdriet, frustratie of onmacht te ervaren. Het kan jou als ouder en daarmee ook jouw/jullie kind(eren) helpen deze periodes en gevoelens van pijn en ongemak te herkennen en te erkennen.

De begeleiding is voor jong en oud en kan zowel individueel als binnen het hele gezin geboden worden in Nederlands met Gebaren, Nederlandse Gebarentaal of gesproken Nederlands. Op aanvraag biedt Marjan ook trainingen en workshops aan. Meer informatie over haar en haar aanbod vind je op: <https://marjanhaasnoot.wixsite.com>.

INFO_{DOK} & NIEUWS

Wil je meer weten over één van de genoemde onderwerpen of heb je zelf een interessant nieuwtje waar ook andere ouders hun voordeel mee kunnen doen? Bel of mail ons: 088 - 505 4326 of info@fodok.nl. Zie ook www.fodok.nl.

NIEUWE BESTUURSLEDEN FODOK

Het bestuur van de FODOK heeft twee nieuwe leden: **Kasper van Pinxteren** uit Nijmegen en **Femke Hoven-Boeren** uit Boxtel. De bestuursleden zijn vrijwilliger en zelf ouder van een doof of slechthorend kind. We zijn heel blij dat Kasper en Femke ons zijn komen versterken. Hun inbreng is heel waardevol voor de FODOK en we kijken er naar uit om samen activiteiten te organiseren. Maak kennis met Kasper en Femke via de QR-codes of kijk op de website bij Bestuur.

ONDERZOEK LUISTER- INSPANNING BIJ DOVE EN SLECHTHORENDE KINDEREN

Bij Kentalis is de afgelopen tweeënehalf jaar gewerkt aan een onderzoek naar luisterinspanning bij dove- en slechthorende kinderen in het regulier onderwijs. Hierbij zagen ze dat DSH kinderen vermoeider zijn en meer luisterinspanning moeten leveren in het dagelijks leven dan horende leeftijdsgenoten. Daarnaast zagen ze dat hoe meer achtergrondruis aanwezig is, hoe meer inspanning DSH kinderen én horende kinderen moeten leveren. Je kunt meer lezen over de resultaten van dit onderzoek via de QR-code. Ook kun je lezen welke aanbevelingen ze meegeven voor thuis of in de klas.

ZIJN OPA EN OMA AL DONATEUR?

Ontzettend fijn dat jij als ouder lid bent van de FODOK! Zo kan de FODOK blijven doen wat belangrijk is voor onze kinderen. Maar natuurlijk zijn meer leden en donateurs welkom! Vertel je andere ouders ook over de FODOK? Ze kunnen altijd onze fysieke FODOK-middagen bezoeken of aansluiten bij een van onze online infoavonden. Maar wedden dat opa en oma ook hun steentje willen bijdragen? Dat kan! Via de QR-code naar www.fodok.nl vind je meer informatie over donateur worden. En trouwens: tantes en ooms, vrienden en vriendinnen verwelkomen we natuurlijk ook graag als donateur!

ROUTEKAART 'HET KOMPAS NAAR DE KLAS'

Een (nieuwe) school kiezen voor je kind, dat is best lastig. Welke school past nou het beste bij jouw kind? Als je kind slechthorend of doof is, ga je op zoek naar een school die passend onderwijs biedt én waar jullie je prettig voelen.

In de digitale Deelkracht-routekaart *Het kompas naar de klas* kunnen ouders van dove en slechthorende kinderen ervaringsverhalen en informatie vinden over de route van zorg naar school. Wat kom je allemaal tegen tijdens de stap van de vroegbehandeling naar de klas? En waar kun je als ouder op letten? Je vindt de routekaart digitaal via de QR-code: www.deelkracht.nl. Bekijk er video's, leer uit onderzoek en lees meer informatie.

TYD MDT-PROJECT

TYD bouwt via het MDT-project (Maatschappelijke Dienst Tijd) bruggen tussen twee werelden waarbij dove en horende jongeren barrières doorbreken. Vanuit TYD bieden ze ondersteuning en begeleiding aan op professioneel niveau bij activiteiten zoals NGT-lessen (Nederlandse gebarentaal) en uitstapjes. Geheel kosteloos kan je alleen of met vrienden/familie meedoen! Waar en wanneer volgt nog. Vanuit TYD bieden ze een kosteloos project aan, waarbij dove en horende jongeren tussen de 12 en 31 jaar worden uitgenodigd om deel te nemen. Met behulp van een buddy-systeem ondersteunen en helpen dove en horende jongeren elkaar tijdens het project. Tijdens de activiteiten is er ruimte voor vragen, discussie en reflectie. Deelnemers worden aangemoedigd om hun eigen leerproces te sturen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun ontwikkeling. Het project bestaat uit ten minste 12 bijeenkomsten met een aanwezigheidsplicht van minimaal 80% en deelnemers ontvangen aan het einde een vergoeding. De deelnemers krijgen de kans om 3 à 4 vrienden, burens, familieleden of collega's mee te nemen uit hun eigen netwerk.

Daarnaast wordt er een situatie gecreëerd waarbij er nieuwe verbindingen gemaakt kunnen worden tussen twee verschillende werelden. Meer info vind je op:

<https://www.tyd.nl/mdt>

VRIJWILLIGER BIJ DE FODOK? ALTIJD LEUK!

Voel je je nauw betrokken bij dove/slechthorende kinderen en hun ouders? Dan vind je het vast leuk om af en toe te helpen met kleinere of grotere klussen of met het organiseren van leuke activiteiten, zoals het Verhalenfestival! Zo ontmoet je ook weer andere ouders en zit je dicht bij het vuur! En je kunt mede de koers van de FODOK bepalen.

Belangstelling? Mail naar [Jan Niemeijer voorzitter@fodok.nl](mailto:Jan.Niemeijer@fodok.nl) dan gaan we in gesprek.

VOLG DE FODOK
EN MIS NIETS!

JAARVERSLAG 2023

FODOK-ORGANISATIE

Voor de FODOK betekende 2023 voortzetting van zowel live als online activiteiten, met als hoogtepunten twee FODOK-middagen op locatie. Het bestuur ontmoette elkaar weer voor een heidag in Zwolle, waarbij de beleidsvisie en richtlijnen voor de komende jaren werden besproken. In de eerste helft van 2023 waren twee beleidsmedewerkers in dienst: Mariën Hannink en Kasia Hadley. Kasia werd per 1 januari 2023 aangesteld als nieuwe beleidsmedewerker en werd een half jaar door Mariën ingewerkt. Mariën heeft zich meer dan 25 jaar ingezet voor de FODOK en ging medio juli met welverdiend pensioen. Jozet van der Es stopte per 1 januari 2023 met haar taken als communicatiemedewerker. De huidige beleidsmedewerker nam de taken van Jozet over, zij wordt daarbij ondersteund door vrijwilliger Iris Steijvers van Orselen die zich blijft inzetten voor sociale media. De strategie van PR en communicatie wordt verder op dezelfde wijze voortgezet.

Er trad een kandidaat-bestuurslid toe: Kasper van Pinxteren. Het FODOK-bestuur bestaat verder uit Jan Niemeijer (voorzitter), Henk Prevaes (penningmeester), Marlies Brokking, Rik Jaspers en Anton Wernekinck; allen vrijwilligers en ouders van een doof

kind. We zijn overigens nog steeds op zoek naar nieuwe bestuursleden en andere vrijwilligers die bepaalde taken voor de FODOK willen uitvoeren. Zowel bestuursvergaderingen als informatieavonden vinden nog steeds online plaats. Dat scheelt bestuursleden en deelnemers aan de infoavonden veel reistijd.

Meer financiële ruimte

De FODOK is dankzij een behoedzaam financieel beleid nog steeds gezond. Met de nieuwe subsidieregeling die in 2024 ingaat krijgen we financieel meer ruimte voor het uitvoeren van het Verhalenfestival in 2024 en een broodnodige nieuwe website.

INFORMATIEVOORZIENING EN LOTGENOTENCONTACT

Informatievoorziening en lotgenotencontact staan hoog in het vaandel van de FODOK. In 2023 vonden naast een online **ALV, online ervaringscarrousel** en **live huiskamerbijeenkomsten**, twee **live Ervaringscarrousel**s plaats. In maart was dat bij Talent in Vught en in november bij de Polanoschool in Rotterdam. Ouders konden met elkaar en met dove en horende rolmodellen in gesprek gaan. Het panel van dove en slechthorende jongeren bleek weer een gewaardeerd onderdeel van het programma te zijn.

We organiseerden **vier** zeer goed bezochte **online informatieavonden**: over Sportparticipatie, Nederlandse gebarentaal en dovencultuur, Inclusie in de klas en Theory of Mind. Ook hier vond veel uitwisseling van informatie en ervaringen plaats.

We brachten dit jaar twee informatieve **FODOKFORUMS** uit. Daarnaast gaat onze **maandelijkse digitale nieuwsbrief** naar 1.150 ontvangers. Op Facebook hebben we 1.600 volgers, op Instagram meer dan 670 en op LinkedIn bijna 150.

BELANGENBEHARTIGING Nederlandse Gebarentaal en gebarenscholing

De FODOK is regelmatig in gesprek met meerdere partijen over NGT-scholingsmogelijkheden voor DSH kinderen en hun ouders. Daarnaast hamerden we erop dat er een informatiepakket voor ouders over NGT moet worden ontwikkeld dat kan worden ingezet in diverse sectoren. Deze opdracht is al in ontwikkeling. Ook worden binnen het samenwerkingsprogramma Deelkracht NGT-scholingsmogelijkheden voor ouders ontwikkeld. Naar verwachting wordt na de zomer in 2024 een NGT-module aangeboden aan ouders. Met het Nederlands Gebarentaalcentrum werd veel gesproken over het behouden van de kwaliteit van scholingsaanbod van

NGT en dovencultuur. Ook werd gesproken over het belang van een gebarentaalvaardige omgeving voor DSH kinderen.

Onderwijs en tolken

In 2022 sprak de FODOK samen met de FOSS en Siméa over problemen rond onderwijsarrangementen in Cluster 2 en over de communicatie met ouders. In 2023 zaten we met Siméa en FOSS weer aan tafel voor vervolgoverleggen over harmonisering toelatingsprocedure Cluster 2 en legden we nadruk op duidelijke en toegankelijke informatievoorziening voor de ouders. Hierbij werden vervolgstappen genomen en werd er hard gewerkt aan de vormgeving van ouderinfo waarbij de toegankelijkheid van informatievoorziening verbeterd werd. Tolkinzet was ook een veelbesproken probleem in 2023. We hadden contact met Siméa over de rol van de onderwijsinstellingen Cluster 2 in situaties waarin de reguliere school niet akkoord gaat met de inzet van een tolk en hoe ouders hierbij te ondersteunen. Met diverse vertegenwoordigers van tolkgebruikers spraken we met het UWV over uiteenlopende problemen op het gebied van de tolkvoorziening. Zo heeft de FODOK aandacht gevraagd voor tolkvoorziening bij symbiose-onderwijs en start ze met andere partijen een gesprek bij het ministerie van OCW over het wijzigen van het uitvoeringsbesluit Onderwijsvoorzieningen.

Ook heeft de FODOK met uiteenlopende partijen, zoals Ieder(in), Ouders en Onderwijs en Balans, over situaties gesproken waar zorg

en onderwijs samenkomen en hoe die landelijk te tackelen zijn via de zogeheten Onderwijs-zorgtafels.

Zorg en Deelkracht

Mariën Hannink zat namens alle doelgroepvertegenwoordigende organisaties (DVO's) in het programmateam van Deelkracht. Ook nu neemt de FODOK deel aan alle DVO-overleggen. Verder is de FODOK betrokken bij Deelkracht en blijft ze zich inzetten voor ervaringsdeskundigheid. We informeren ouders over diverse Deelkracht-projecten zoals online lesmodules over CMB en communicatie, en *Kompas naar de klas* dat gaat over de transitie van zorg naar onderwijs van DSH kinderen. Ook bespraken we met diverse

partijen knelpunten in de zorg voor cliënten met CMB. In maart 2023 werd met diverse instellingen een jaarlijkse landelijke netwerkbijeenkomst gehouden over MG-woonzorgvoorzieningen voor doven. Hierbij bleek de behoefte aan regionale samenwerking groot te zijn. Er zijn pilotbijeenkomsten voor dagbesteding gestart in Amsterdam.

Tot slot

De FODOK kijkt terug op een goed jaar en zet met vertrouwen haar werk voort: nieuwe bestuursleden, nieuwe plannen en boordevol activiteiten. En dat alles op basis van jarenlange ervaring en kennis en inbreng van ouders en professionals. Ook hopen we dat meer vrijwilligers en bestuursleden aansluiten zodat de FODOK nog meer kan doen!

Juni 2024

Het bestuur van de FODOK

INFOFOCUS

Op 8 juni werd het tweede Verhalenfestival gehouden in Amersfoort. We kijken uit naar volgend jaar!

Foto's: Dick Sijtsma

Postbus 418, 2000 AK Haarlem • 088 - 505 4326 • www.fodok.nl

Een FODOK © uitgave 2024

Federatie van Ouders van Dove Kinderen - met of zonder CI